

Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
MACIEJA SZPUNARA
przedstawiona w dniu 30 kwietnia 2019 r.¹

Sprawa C-390/18

Przy udziale:
YA,
AIRBNB Ireland UC,
Hotelière Turenne SAS,
Association pour un hébergement et un tourisme professionnel (AHTOP),
Valhotel

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez juge d'instruction du tribunal de grande instance de Paris (sędziego śledczego sądu wielkiej instancji w Paryżu, Francja)]

Odesłanie prejudycjalne – Swoboda świadczenia usług – Dyrektywa 2000/31/WE –
Umożliwienie nawiązywania kontaktu między gospodarzami, przedsiębiorcami lub jednostkami,
posiadającymi miejsca zakwaterowania na wynajem, a osobami poszukującymi tego rodzaju
zakwaterowania – Dodatkowe świadczenie różnych innych usług – Przepisy krajowe przewidujące
zasady ograniczające wykonywanie zawodu pośrednika w obrocie nieruchomościami

I. Wprowadzenie

1. W wyrokach *Asociación Profesional Elite Taxi*² i *Uber France*³ Trybunał orzekł, że usługa pośrednictwa mająca na celu umożliwienie nawiązywania kontaktu między, z jednej strony, kierowcami niebędącymi zawodowymi kierowcami, posługującymi się własnymi pojazdami, a z drugiej strony, osobami pragnącymi przebyć trasę miejską, która to usługa jest nierozzerwalnie związana z usługą transportową, nie stanowi usługi społeczeństwa informacyjnego i jest wyłączona z zakresu stosowania dyrektywy 2000/31/WE⁴.

2. Niniejsza sprawa wpisuje się również w problematykę kwalifikacji usług świadczonych za pomocą platform elektronicznych. Sędzia śledczy tribunal de grande instance de Paris (sądu wielkiej instancji w Paryżu, Francja) zwrócił się bowiem do Trybunału o ustalenie, czy usługa polegająca na umożliwieniu nawiązywania kontaktów między, z jednej strony, wynajmującymi miejsca zakwaterowania, a z drugiej strony, osobami poszukującymi zakwaterowania, odpowiada definicji pojęcia „usług społeczeństwa informacyjnego” i korzysta w związku z tym ze swobody przepływu usług, zapewnianej przez dyrektywę 2000/31.

1 Język oryginału: francuski.

2 Wyrok z dnia 20 grudnia 2017 r., C-434/15, EU:C:2017:981, pkt 48.

3 Wyrok z dnia 10 kwietnia 2018 r., C-320/16, EU:C:2018:221, pkt 27.

4 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (Dz.U. 2000, L 178, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 13, t. 25, s. 399).

II. Ramy prawne

A. Prawo Unii

3. Podnoszone okoliczności wystąpiły w okresie od 11 kwietnia 2012 r. do 24 stycznia 2017 r. Należy w tym względzie wskazać, że ze skutkiem od dnia 7 października 2015 r. dyrektywa (UE) 2015/1535⁵ uchyliła i zastąpiła dyrektywę 98/34/WE⁶. W art. 2 lit. a) dyrektywy 2000/31 zdefiniowano pojęcie „usług społeczeństwa informacyjnego” poprzez odesłanie do art. 1 ust. 1 dyrektywy 2015/1535, zgodnie z którym:

„Do celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

[...]

b) »usługa« oznacza każdą usługę społeczeństwa informacyjnego, to znaczy każdą usługę normalnie świadczoną za wynagrodzeniem, na odległość, drogą elektroniczną i na indywidualne żądanie odbiorcy usług.

Do celów niniejszej definicji:

- (i) »na odległość« oznacza, że usługa świadczona jest bez równoczesnej obecności stron;
- (ii) »drogą elektroniczną« oznacza, iż usługa jest wysyłana i odbierana w miejscu przeznaczenia za pomocą sprzętu elektronicznego do przetwarzania (włącznie z kompresją cyfrową) oraz przechowywania danych, i która jest całkowicie przesyłana, kierowana i otrzymywana za pomocą kabla, fal radiowych, środków optycznych lub innych środków elektromagnetycznych;
- (iii) »na indywidualne żądanie odbiorcy usług« oznacza, że usługa świadczona jest poprzez przesyłanie danych na indywidualne żądanie;

Przykładowy wykaz usług nieobjętych niniejszą definicją został określony w załączniku I.

[...]”.

4. Definicja pojęcia „usługi społeczeństwa informacyjnego” zawarta w art. 1 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2015/1535 jest zasadniczo identyczna z definicją zawartą w art. 1 ust. 2 dyrektywy 98/34. Ponadto odesłania do dyrektywy 98/34 odczytuje się jako odesłania do dyrektywy 2015/1535⁷. Z tych względów analiza dotycząca kwalifikacji usługi jako „usługi społeczeństwa informacyjnego” w rozumieniu dyrektywy 2015/1535, do której będę się zatem odnosił w niniejszej opinii, może mieć, moim zdaniem, odpowiednie zastosowanie do przepisów dyrektywy 98/34.

5 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 9 września 2015 r. ustanawiająca procedurę udzielania informacji w dziedzinie przepisów technicznych oraz zasad dotyczących usług społeczeństwa informacyjnego (Dz.U. 2015, L 241, s. 1). Zobacz art. 10 tej dyrektywy.

6 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 czerwca 1998 r. ustanawiająca procedurę udzielania informacji w dziedzinie norm i przepisów technicznych oraz zasad dotyczących usług społeczeństwa informacyjnego (Dz.U. 1998, L 204, s. 37 – wyd. spec. w jęz. polskim: rozdz. 13, t. 20, s. 337), zmieniona dyrektywą 98/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 lipca 1998 r. (Dz.U. 1998, L 217, s. 18) (zwana dalej „dyrektywą 98/34”).

7 Zobacz art. 10 dyrektywy 2015/1535.

5. Zgodnie z art. 2 lit. h) dyrektywy 2000/31:

„Do celów niniejszej dyrektywy następujące pojęcia oznaczają:

[...]

- h) »dziedzina podlegająca koordynacji«: wymagania ustanowione w systemach prawnych państw członkowskich mające zastosowanie do podmiotów świadczących usługi społeczeństwa informacyjnego lub do usług społeczeństwa informacyjnego, niezależnie od tego, czy mają charakter ogólny, czy zostały przewidziane szczególnie dla nich;
- i) koordynowana dziedzina dotyczy wymagań, które muszą być spełnione przez usługodawcę w związku z:
- podjęciem działalności usługowej społeczeństwa informacyjnego, takich jak wymagania dotyczące kwalifikacji, zezwoleń lub zgłoszenia,
  - prowadzenia działalności polegającej na świadczeniu usług społeczeństwa informacyjnego, takich jak wymagania dotyczące zachowania usługodawcy, wymagania dotyczące jakości lub zawartość usługi, łącznie z mającymi zastosowanie do reklamy i umów, lub wymagania dotyczące odpowiedzialności usługodawcy;
- ii) koordynowana dziedzina nie obejmuje takich wymagań jak:
- wymagania mające zastosowanie do towarów jako takich,
  - wymagania mające zastosowanie do dostawy towarów,
  - wymagania mające zastosowanie do usług, które nie są świadczone drogą elektroniczną”.

6. Artykuł 3 tej dyrektywy ma następujące brzmienie:

„1. Każde państwo członkowskie zapewnia, aby usługi społeczeństwa informacyjnego świadczone przez usługodawcę mającego siedzibę na jego terytorium były zgodne z przepisami krajowymi stosowanymi w tym państwie członkowskim i wchodzącymi w zakres koordynowanej dziedziny.

2. Państwa członkowskie nie mogą z powodów wchodzących w zakres koordynowanej dziedziny ograniczać swobodnego przepływu usług społeczeństwa informacyjnego pochodzących z innego państwa członkowskiego.

3. Ustępy 1 i 2 nie mają zastosowania do dziedzin określonych w załączniku.

4. Państwa członkowskie mogą podejmować środki mające na celu odstępianie od ust. 2 w odniesieniu do określonej usługi społeczeństwa informacyjnego, jeżeli spełnione są następujące warunki:

a) środki są:

(i) konieczne z jednego z następujących powodów:

- porządek publiczny, w szczególności zapobieganie, dochodzenie, wykrywanie oraz ściganie przestępstw, wraz z ochroną małoletnich oraz walką z podżeganiem do nienawiści z powodów rasowych, seksualnych, religijnych oraz narodowościowych, a także z naruszeniem godności człowieka dotyczącymi osób fizycznych,

- ochrona zdrowia publicznego,
  - bezpieczeństwo publiczne, łącznie z zapewnianiem bezpieczeństwa narodowego oraz obrony narodowej,
  - ochrona konsumentów, łącznie z inwestorami;
- ii) podejmowane przeciw określonej usłudze społeczeństwa informacyjnego, która narusza cele określone w i) lub która faktycznie i poważnie grozi naruszeniem tych celów;
- iii) proporcjonalne do tych celów;
- b) państwo członkowskie przed podjęciem takich środków oraz bez uszczerbku dla postępowania sądowego, łącznie ze wstępną procedurą sądową oraz czynnościami przeprowadzonymi w postępowaniu przygotowawczym:
- zwróciło się do państwa członkowskiego określonego w ust. 1, aby podjęło środki, a państwo to ich nie podjęło lub były one niewystarczające,
  - powiadomiło Komisję i państwo członkowskie określone w ust. 1 o zamiarze podjęcia takich środków.

5. Państwa członkowskie mogą w nagłym przypadku odstąpić od warunków ustanowionych w ust. 4 lit. b). W takim przypadku powiadamia się w możliwie najkrótszym terminie Komisję i państwo członkowskie określone w ust. 1 o podjętych środkach, wskazując powody, z których państwo członkowskie wnosi, że zachodzi taki nagły przypadek.

6. Bez uszczerbku dla możliwości państwa członkowskiego podejmowania takich środków Komisja bada w jak najkrótszym terminie zgodność środków, o których została powiadomiona, z prawem wspólnotowym; w przypadku gdy uzna, że środek taki jest niezgodny z prawem wspólnotowym, zwraca się do państwa członkowskiego o wstrzymanie się od podejmowania przewidywanych środków lub o natychmiastowe zakończenie ich stosowania”.

B. Prawo francuskie

7. Artykuł 1 ustawy nr 70-9 z dnia 2 stycznia 1970 r. regulującej warunki wykonywania działalności w zakresie niektórych transakcji dotyczących budynków i funduszy handlowych, w wersji skonsolidowanej (zwanej dalej „ustawą Hogueta”)⁸ stanowi:

„Przepisy niniejszej ustawy mają zastosowanie do osób fizycznych i prawnych, które w sposób stały zajmują się lub pomagają, nawet w ramach działalności dodatkowej, w czynnościach dotyczących cudzego mienia i odnoszących się do:

- 1) kupna, sprzedaży, poszukiwania, zamiany, najmu lub podnajmu (sezonowego lub nie) nieumeblowanych lub umeblowanych nieruchomości zabudowanych lub nie;

[...]”.

⁸ JORF z dnia 4 stycznia 1970 r., s. 142.

8. Artykuł 3 ustawy Hogueta stanowi:

„Czynności wskazane w art. 1 mogą być wykonywane jedynie przez osoby fizyczne i prawne posiadające licencję zawodową wydaną na dany okres i zgodnie z zasadami ustalonymi przez dekret Conseil d’Etat [rady stanu], przez prezesa miejscowej izby handlowo-przemysłowej lub przez prezesa izby handlowo-przemysłowej departamentu Île-de-France, określającymi czynności, które mogą być przez te osoby wykonywane. [...]

Ta licencja zawodowa może zostać wydana jedynie osobom fizycznym, które spełniają następujące kryteria:

- 1) wykażą posiadanie odpowiednich kompetencji zawodowych;
- 2) wykażą, iż dysponują odpowiednimi gwarancjami finansowymi pozwalającymi na zwrot [otrzymanych] środków [...];
- 3) posiadają ubezpieczenie od skutków finansowych swojej cywilnej odpowiedzialności zawodowej;
- 4) nie są dotknięte niemożnością lub zakazem wykonywania [...]

9. Co więcej, w art. 5 tej ustawy przewidziano:

„Osoby wskazane w art. 1, które otrzymały znaczne sumy pieniędzy, względnie nimi zarządzają [...], są zobowiązane do przestrzegania warunków przewidzianych w dekreście Conseil d’Etat [rady stanu], w szczególności formalności związanych z prowadzeniem rejestrów i wydawaniem dowodów zapłaty, jak również innych obowiązków wynikających z ich umocowania”.

10. W celu ochrony interesów jednostek, które przekazują środki pieniężne pośrednikom, dekret nakłada obowiązek prowadzenia specjalnych rejestrów, katalogów oraz szczegółowej księgowości w przypadku zarządzania środkami pieniężnymi.

11. Wreszcie, zgodnie z art. 14 ustawy Hogueta brak posiadania licencji zawodowej na prowadzenie działalności jest zagrożony karą sześciu miesięcy pozbawienia wolności oraz karą grzywny w wysokości 7500 EUR. Co więcej, w art. 16 tej ustawy przewidziano zagrożenie karą dwóch lat pozbawienia wolności oraz karą grzywny w wysokości 30 000 EUR w przypadku zarządzania środkami pieniężnymi z naruszeniem obowiązku posiadania licencji zawodowej (art. 3) lub obowiązku prowadzenia specjalnych rejestrów, katalogów oraz szczegółowej księgowości (art. 5).

III. Okoliczności faktyczne w postępowaniu głównym

12. AIRBNB Inc., spółka z siedzibą w Stanach Zjednoczonych, jest spółką dominującą grupy AIRBNB.

13. AIRBNB Ireland UC, spółka prawa irlandzkiego z siedzibą w Dublinie (Irlandia), należy do grupy AIRBNB i należy w 100% do AIRBNB Inc. AIRBNB Ireland zarządza, dla wszystkich użytkowników mających siedzibę poza terytorium Stanów Zjednoczonych, platformą internetową, która ma na celu umożliwienie nawiązania kontaktu między gospodarzami (przedsiębiorcami i osobami prywatnymi), posiadającymi miejsca zakwaterowania na wynajem, z jednej strony, a osobami poszukującymi tego rodzaju zakwaterowania, z drugiej strony.

14. W następstwie złożenia skargi przeciwko spółce X oraz wytoczenia m.in. przez Association pour un hébergement et un tourisme professionnel (stowarzyszenie na rzecz zakwaterowania i turystyki zawodowej) (AHTOP) również powództwa adhezyjnego przeciwko X, parquet de Paris (prokuratura w Paryżu, Francja) wystąpiła w dniu 16 marca 2017 r. z aktem oskarżenia, formułując zarzut

zarządzania środkami pieniężnymi na cele działalności pośrednictwa i zarządzania nieruchomościami oraz środkami handlowymi przez osobę pozbawioną licencji zawodowej zgodnie z ustawą Hogueta oraz popełnienia innych przestępstw w okresie od 11 kwietnia 2012 r. do dnia 24 stycznia 2017 r. oraz nadała AIRBNB Ireland znany prawu francuskiemu status podejrzanego o sprawstwo, względnie współsprawstwo, występującego w postępowaniu w charakterze świadka.

15. AIRBNB Ireland kwestionuje twierdzenie, w myśl którego prowadzi jakoby działalność w charakterze pośrednika w obrocie nieruchomościami i podnosi brak możliwości stosowania ustawy Hogueta z powodu jej niezgodności z dyrektywą 2000/31.

IV. Pytania prejudycjalne i postępowanie przed Trybunałem

16. W tych okolicznościach sędzia śledczy tribunal de grande instance de Paris (sądu wielkiej instancji w Paryżu, Francja) postanowieniem z dnia 6 czerwca 2018 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 13 czerwca 2018 r., postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

- „1) Czy usługi świadczone we Francji przez spółkę AIRBNB Ireland za pośrednictwem platformy elektronicznej prowadzonej z Irlandii korzystają ze swobody świadczenia usług, o której mowa w art. 3 [dyrektywy 2000/31]?
- 2) Czy wprowadzające ograniczenia normy prawne odnoszące się do wykonywania zawodu pośrednika w obrocie nieruchomościami we Francji wprowadzone przez [ustawę Hogueta] są skuteczne wobec spółki AIRBNB Ireland?”.

17. Uwagi na piśmie zostały przedstawione przez AIRBNB Ireland, AHTOP, rządy francuski, czeski, hiszpański i luksemburski, a także przez Komisję Europejską. Ci sami zainteresowani, z wyjątkiem rządów czeskiego i luksemburskiego, byli reprezentowani na rozprawie, która odbyła się w dniu 14 stycznia 2019 r.

V. Analiza

A. W przedmiocie pierwszego pytania prejudycjalnego

18. Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy należy uznać, że usługi świadczone przez AIRBNB Ireland należy traktować jako objęte kategorią „usług społeczeństwa informacyjnego” w rozumieniu art. 1 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2015/1535, do którego odsyła art. 2 lit. a) dyrektywy 2000/31 i w związku z tym korzystające ze swobody przepływu zapewnionej przez tę dyrektywę.

19. Z art. 3 ust. 1 dyrektywy 2000/31 wynika bowiem, że każde państwo członkowskie zapewnia, aby usługi społeczeństwa informacyjnego świadczone przez usługodawcę mającego siedzibę na jego terytorium były zgodne z przepisami krajowymi stosowanymi w tym państwie członkowskim i wchodzącymi w zakres dziedziny podlegającej koordynacji. Natomiast zgodnie z art. 3 ust. 2 tej dyrektywy państwa członkowskie inne niż państwo, na którego terytorium usługodawca ma siedzibę, nie mogą co do zasady z powodów wchodzących w zakres dziedziny podlegającej koordynacji ograniczać swobodnego przepływu takich usług. Zatem to usługi społeczeństwa informacyjnego korzystają ze swobody świadczenia usług, o której mowa w pierwszym pytaniu prejudycjalnym.

20. W tym względzie sąd odsyłający ogranicza się do wskazania, że dyrektywa 2000/31 sprzeciwia się stosowaniu krajowych przepisów ograniczających w dziedzinie handlu elektronicznego, takich jak ustawa Hogueta, i że z tego względu konieczne jest ustalenie, czy działalność AIRBNB Ireland wchodzi w zakres stosowania tej dyrektywy.

21. W tej kwestii strony zajmują całkowicie przeciwne stanowiska i formułują rozważania dotyczące tego, czy – a jeśli tak, to z jakimi zastrzeżeniami – działalność AIRBNB Ireland jest porównywalna z działalnością Ubera, która była przedmiotem wyroków *Asociación Profesional Elite Taxi*⁹ i *Uber France*¹⁰.

22. W istocie AIRBNB Ireland, rządy czeski i luksemburski oraz Komisja są zdania, że usługa taka jak ta świadczona przez AIRBNB Ireland – w zakresie, w jakim umożliwia nawiązanie kontaktu między usługodawcami a potencjalnymi klientami – spełnia kryteria określone w definicji „usługi społeczeństwa informacyjnego” w rozumieniu dyrektywy 2000/31.

23. Natomiast AHTOP, a także rządy francuski i hiszpański, stoją na stanowisku, że zgodnie z rozumowaniem przyjętym przez Trybunał w wyroku *Asociación Profesional Elite Taxi*¹¹, usługa pośrednictwa, taka jak świadczona przez AIRBNB Ireland, w połączeniu z innymi usługami oferowanymi przez AIRBNB Ireland stanowi usługę złożoną, której głównym elementem jest usługa związana z nieruchomościami.

24. W celu udzielenia odpowiedzi na pierwsze pytanie prejudycjalne przedstawię najpierw kilka ogólnych uwag dotyczących działalności AIRBNB Ireland i funkcjonowania platformy elektronicznej (pkt 25–33 niniejszej opinii). Następnie odpowiem na pytanie, czy w świetle tych uwag działalność AIRBNB Ireland wchodzi w zakres pojęcia „usług społeczeństwa informacyjnego”. Przypomnę przy tym wymogi prawne (przesłanki), które umożliwiają uznanie usługi za objętą pojęciem „usługi społeczeństwa informacyjnego” i przedstawię szczególne problemy stwarzane przez platformy elektroniczne w odniesieniu do ich kwalifikacji w świetle dyrektywy 2000/31 (pkt 35–44 niniejszej opinii). Po przypomnieniu rozwiązania przyjętego w orzecznictwie w celu przezwyciężenia takich problemów (pkt 45–53 niniejszej opinii) zbadam, czy rozwiązanie to można zastosować odpowiednio, a jeśli tak, to pod jakimi warunkami, do okoliczności sprawy rozpatrywanej w postępowaniu głównym (pkt 55–78 niniejszej opinii). Wreszcie, uwzględniając te rozważania, przeanalizuję wpływ innych usług oferowanych przez AIRBNB Ireland na kwalifikację świadczonej przez nią usługi pośrednictwa (pkt 80–85 niniejszej opinii).

1. Działalność AIRBNB Ireland

25. Jak wynika z okoliczności faktycznych sporu w postępowaniu głównym oraz z wyjaśnień przedstawionych przez niektóre strony, a także z warunków świadczenia usługi dla użytkowników odnośnej platformy w Unii¹², AIRBNB Ireland zarządza platformą elektroniczną umożliwiającą nawiązanie kontaktu między wynajmującymi dysponującymi miejscami zakwaterowania, z jednej strony, a osobami poszukującymi tego rodzaju zakwaterowania, z drugiej strony.

⁹ Zobacz wyrok z dnia 20 grudnia 2017 r., C-434/15, EU:C:2017:981.

¹⁰ Zobacz wyrok z dnia 10 kwietnia 2018 r., C-320/16, EU:C:2018:221.

¹¹ Zobacz wyrok z dnia 20 grudnia 2017 r., C-434/15, EU:C:2017:981.

¹² Zobacz <https://www.airbnb.fr/terms#eusec7>.

26. AIRBNB Ireland gromadzi ogłoszenia na swojej platformie tak, że wyszukiwanie miejsca zakwaterowania może odbywać się na podstawie szeregu kryteriów niezależnie od miejsca, w którym znajduje się potencjalny najemca. Wyniki wyszukiwania przeprowadzonego w szczególności na podstawie miejsca przeznaczenia i okresu pobytu są wyświetlane w formie listy miejsc zakwaterowania wraz z ich zdjęciami i ogólnymi informacjami, w szczególności cenami. Następnie użytkownik tej platformy może uzyskać dostęp do bardziej szczegółowych informacji dotyczących każdego miejsca zakwaterowania, a na podstawie tych informacji – dokonać wyboru.

27. Do wynajmującego należy określenie stawek, kalendarza dostępności i kryteriów rezerwacji, a także ustanowienie regulaminu wewnętrznego, który ewentualni najemcy muszą zaakceptować. Ponadto wynajmujący powinien wybrać jedną z możliwości określonych przez AIRBNB Ireland co do warunków anulowania wynajmu należącego do niego miejsca zakwaterowania.

28. Usługi świadczone przez AIRBNB Ireland nie ograniczają się do dostarczania platformy umożliwiającej wynajmującym i najemcom nawiązanie kontaktu.

29. Przede wszystkim AIRBNB Ireland wprowadziła system, w którym wynajmujący i najemca mogą wystawić ocenę sobie nawzajem za pomocą oznaczenia w postaci od zera do pięciu gwiazdek. Oceny wraz z ewentualnymi komentarzami są dostępne na platformie zarówno dla wynajmujących, jak i dla najemców.

30. Następnie, w niektórych przypadkach, w szczególności gdy wynajmujący otrzymuje przeciętne oceny, negatywne komentarze lub anuluje potwierdzone rezerwacje, AIRBNB Ireland może tymczasowo zawiesić ogłoszenie, anulować rezerwację, a nawet zakazać dostępu do strony.

31. Wreszcie AIRBNB Ireland oferuje również wynajmującemu (i) formularz określający treść jego oferty, (ii) usługę fotograficzną, (iii) ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej, (iv) gwarancję odszkodowania za szkody w wysokości do 800 000 EUR i (v) narzędzie ustalania ceny najmu w odniesieniu do uśrednionych cen rynkowych zaczerpniętych z platformy.

32. W ramach grupy AIRBNB, AIRBNB Payments UK Ltd, spółka prawa brytyjskiego z siedzibą w Londynie, świadczy usługi płatnicze online na rzecz użytkowników platformy elektronicznej AIRBNB Ireland i zarządza działalnością grupy w zakresie płatności w ramach Unii Europejskiej. Tak więc, gdy wynajmujący akceptuje najemcę, ten ostatni dokonuje płatności na rzecz AIRBNB Payments UK, której wysokość odpowiada cenie czynszu, do którego należy dodać 6–12% z tytułu kosztów i usługi świadczonej przez AIRBNB Ireland. AIRBNB Payments UK zatrzymuje środki na poczet wynagrodzenia wynajmującego, a następnie, 24 godziny po przyjeździe najemcy na miejsce, przekazuje je wynajmującemu w drodze przelewu, umożliwiając w ten sposób najemcy uzyskanie gwarancji istnienia miejsca zakwaterowania, a wynajmującemu gwarancji zapłaty.

33. Tak więc internauci francuscy zawierają umowę ze spółką AIRBNB Ireland na korzystanie ze strony internetowej (umieszczenie ogłoszenia, rezerwacje), z jednej strony, oraz ze spółką AIRBNB Payments UK Limited w odniesieniu do płatności realizowanych za pomocą tej strony, z drugiej strony.

34. Po przedstawieniu powyższego należy powrócić do kwestii, czy usługa AIRBNB Ireland może zostać uznana za usługę społeczeństwa informacyjnego.

2. Działalność AIRBNB Ireland z punktu widzenia definicji zawartej w dyrektywie 2000/31

35. Usługa społeczeństwa informacyjnego została zdefiniowana w dyrektywie 2015/1535 jako usługa świadczona za wynagrodzeniem, na odległość, drogą elektroniczną i na indywidualne żądanie odbiorcy usług.

36. W tym względzie prawdą jest, że a priori i rozważana z osobna, usługa pozwalająca na nawiązanie kontaktu między użytkownikami platformy elektronicznej odpowiada definicji usługi społeczeństwa informacyjnego. Do takiego zresztą wniosku doszedł Trybunał w wyroku L'Oréal i in.¹³ Z wyroku tego wynika, że obsługa rynku elektronicznego online, czyli usługa świadczona w Internecie polegająca na ułatwieniu kontaktu pomiędzy sprzedającymi i kupującymi towary może co do zasady stanowić „usługę społeczeństwa informacyjnego” w rozumieniu dyrektywy 2000/31.

37. Jednakże, jak zauważyłem w mojej opinii w sprawie Asociación Profesional Elite Taxi¹⁴, w odniesieniu do platform elektronicznych, choć kryteria odpłatnego charakteru usługi i świadczenia usług na indywidualne żądanie nie wydają się nastroczać trudności, to inaczej jest w przypadku kryteriów związanych ze świadczeniem na odległość i drogą elektroniczną. Czasami trudno jest bowiem ustalić granicę pomiędzy składnikami usług świadczonych drogą elektroniczną a tymi, które nie są świadczone tą drogą.

38. Dokładniej rzecz ujmując, w odniesieniu do kwestii, czy usługa świadczona przez AIRBNB Ireland jest zwykle świadczona za wynagrodzeniem, z postanowienia odsyłającego wynika, że kwota czynszu uiszczanego przez najemcę obejmuje opłaty i wynagrodzenie za usługę świadczoną przez AIRBNB Ireland. Należy zatem stwierdzić, że istnieją dwie kategorie odbiorców usług świadczonych przez AIRBNB Ireland: wynajmujący i najemcy, przy czym kategorie te nie są rozłączne. Jednakże, jak wynika z wyroku w sprawie Papasavvas¹⁵, wynagrodzenie za usługę świadczoną przez usługodawcę w ramach jego działalności gospodarczej niekoniecznie jest wypłacane przez osoby, które z niej korzystają. A fortiori, jeśli chodzi o usługi polegające na umożliwieniu nawiązania kontaktu między ich odbiorcami, którzy dzielą się na dwie kategorie, wystarczy, że jedna z tych kategorii wypłaca wynagrodzenie podmiotowi świadczącemu usługę społeczeństwa informacyjnego.

39. Co się tyczy przesłanki dotyczącej świadczenia usługi na indywidualne żądanie jej odbiorcy, należy zauważyć, że w wyroku Google France i Google¹⁶ Trybunał orzekł, iż płatna usługa odsyłania świadczona w ramach wyszukiwarki internetowej, poprzez którą podmiot gospodarczy może pokazać użytkownikom tej wyszukiwarki link reklamowy do swojej strony, spełnia przesłankę dotyczącą indywidualnego żądania tego podmiotu gospodarczego. Jeśli chodzi o usługi AIRBNB Ireland, wynajmujący musi zwrócić się do platformy zarządzanej przez tę spółkę, aby jego miejsce zakwaterowania pojawiało się na tej platformie. Co więcej, to za pomocą platformy AIRBNB Ireland najemca musi przeprowadzić wyszukiwanie, aby móc wynająć miejsce zakwaterowania ogłaszane na tej platformie.

40. Natomiast odpowiedź na pytanie, czy usługa świadczona przez AIRBNB Ireland spełnia sformułowane w pkt 35 niniejszej opinii przesłanki drugą i trzecią, to znaczy, czy usługa ta jest świadczona na odległość i drogą elektroniczną, zależy w znacznym stopniu, jak pokazuje spór między stronami, od punktu widzenia przyjętego przy określaniu zakresu rozpatrywanej usługi.

41. Dla zilustrowania tego, o co mi chodzi, pragnę zauważyć, że AIRBNB Ireland co prawda nie spotyka się fizycznie z odbiorcami jej usług: ani z wynajmującymi, ani z najemcami. Jak wynika z uwag wstępnych dotyczących działalności AIRBNB Ireland, wynajmujący nie jest w żaden sposób zobowiązany do zwrócenia się osobiście do AIRBNB Ireland w celu ogłoszenia należącego do niego miejsca zakwaterowania na platformie. Ponadto użytkownik platformy zarządzanej przez AIRBNB Ireland może wynająć miejsce zakwaterowania na odległość, bez konieczności fizycznego nawiązania kontaktu z tym usługodawcą. Jednakże oczywiste jest, że nawiązanie kontaktu między użytkownikami platformy zarządzanej przez AIRBNB Ireland prowadzi do korzystania z miejsca zakwaterowania, które może zostać uznane za nieelektroniczny składnik usługi świadczonej przez tę spółkę.

13 Wyrok z dnia 12 lipca 2011 r., C-324/09, EU:C:2011:474, pkt 109.

14 C-434/15, EU:C:2017:364, pkt 27.

15 Wyrok z dnia 11 września 2014 r., C-291/13, EU:C:2014:2209, pkt 28, 29.

16 Zobacz wyrok z dnia 23 marca 2010 r., od C-236/08 do C-238/08, EU:C:2010:159, pkt 23, 110.

42. Czy w tych okolicznościach można uznać, że usługa świadczona przez AIRBNB Ireland jest usługą świadczoną na odległość w tym znaczeniu, iż zgodnie z wymogami art. 1 ust. 1 lit. b) ppkt (i) dyrektywy 2015/1535 usługa ta jest świadczona bez jednoczesnej obecności stron?

43. Czy można również uznać, że usługa polegająca na umożliwieniu nawiązania kontaktu wynajmujących z najemcami, która prowadzi do korzystania z miejsca zakwaterowania, jest *w całości* świadczona za pomocą sprzętu elektronicznego, jak tego wymaga art. 1 ust. 1 lit. b) ppkt (ii) dyrektywy 2015/1535 i nie odnosi się do usług wymienionych w orientacyjnym wykazie zawartym w załączniku I do tej dyrektywy, czyli do usług o charakterze materialnym, nawet jeśli wiążą się one ze stosowaniem sprzętu elektronicznego?

44. W celu udzielenia odpowiedzi na te dwa pytania posłużę się orzecznictwem Trybunału, do którego zwrócono się już o zajęcie stanowiska w przedmiocie kwalifikacji usług mieszanych, to znaczy usług, które składają się z elementu świadczonego drogą elektroniczną oraz innego elementu, który nie jest świadczony tą drogą¹⁷.

3. Usługi mieszane z punktu widzenia dyrektywy 2000/31

45. W wyroku Ker-Optika¹⁸ Trybunał zbadał, czy uzależnienie sprzedaży lub dostawy soczewek kontaktowych od uprzedniej konsultacji medycznej wymagającej fizycznego badania pacjenta może uniemożliwić kwalifikację sprzedaży soczewek przez Internet jako „usługi społeczeństwa informacyjnego” w rozumieniu dyrektywy 2000/31. W tym względzie Trybunał orzekł, że taka konsultacja lekarska nie stanowi nieodłącznej części sprzedaży soczewek kontaktowych ze względu na to, że może ona zostać przeprowadzona niezależnie od czynności sprzedaży.

46. Wnioskuję z tego, że usługi, które nie są nierozzerwalnie związane z usługą świadczoną drogą elektroniczną w tym znaczeniu, że te pierwsze mogą być świadczone niezależnie od drugiej, nie mogą wpłynąć na charakter omawianej usługi. Usługa świadczona drogą elektroniczną nie traci swojego znaczenia gospodarczego i pozostaje niezależna w stosunku do usług o charakterze materialnym.

47. Natomiast kwalifikacja usługi świadczonej drogą elektroniczną wymaga starannej analizy, gdy owa usługa stanowi nierozzerwalną całość z usługą o charakterze materialnym¹⁹.

48. W tym duchu w wyroku Asociación Profesional Elite Taxi²⁰ Trybunał orzekł, że usługa pośrednictwa polegająca na umożliwianiu nawiązywania kontaktów między właścicielami pojazdów niebędącymi zawodowymi kierowcami a osobami chcącymi przebyć trasę miejską, może, rozważana oddzielnie i a priori, zostać uznana za „usługę społeczeństwa informacyjnego”²¹. Jednakże, biorąc pod uwagę wszystkie cechy charakterystyczne działalności Ubera, Trybunał orzekł, że jego usługa pośrednictwa powinna zostać uznana za nierozzerwalnie związaną z usługą transportu, a zatem za wyłączonej z zakresu stosowania dyrektywy 2000/31.

17 Zobacz moja opinia w sprawie Asociación Profesional Elite Taxi, C-434/15, EU:C:2017:364, pkt 33.

18 Wyrok z dnia 2 grudnia 2010 r., C-108/09, EU:C:2010:725, pkt 32–38.

19 Zobacz moja opinia w sprawie Asociación Profesional Elite Taxi, C-434/15, EU:C:2017:364, pkt 35.

20 Zobacz wyrok z dnia 20 grudnia 2017 r., C-434/15, EU:C:2017:981, pkt 34.

21 Zobacz wyrok z dnia 20 grudnia 2017 r., Asociación Profesional Elite Taxi, C-434/15, EU:C:2017:981, pkt 35.

49. W tym względzie Trybunał stwierdził na wstępie, że usługa taka jak usługa świadczona przez Uber nie ogranicza się do usługi pośrednictwa polegającej na umożliwianiu nawiązywania kontaktów, poprzez aplikację na smartfon, między właścicielami pojazdów niebędącymi zawodowymi kierowcami a osobami chcącymi przebyć trasę miejską. Podmiot świadczący tę usługę pośrednictwa „*tworzy bowiem jednocześnie ofertę miejskich usług przewozowych*, którą udostępnia w szczególności za pomocą narzędzi informatycznych, i której *ogólne funkcjonowanie organizuje on* w taki sposób, aby osoby chcące przebyć trasę miejską mogły z tej oferty skorzystać”²².

50. Następnie Trybunał udzielił wyjaśnień pozwalających na dokonanie oceny, czy te dwa kryteria zostały spełnione.

51. Dokładniej rzecz ujmując, Trybunał wskazał, że bez aplikacji dostarczanej przez Ubera, z jednej strony, kierowcy nie świadczyliby usług przewozowych, a z drugiej strony, osoby chcące przebyć trasę miejską nie miałyby dostępu do usług owych kierowców²³. W moim przekonaniu wyjaśnienia te odnoszą się do kryterium dotyczącego okoliczności, że Uber *tworzy ofertę usług* o charakterze materialnym.

52. Co więcej, Trybunał wskazał, że Uber wywiera decydujący wpływ na warunki, na jakich kierowcy ci świadczą usługi, określając – za pomocą swojej aplikacji – przynajmniej maksymalną cenę danego przewozu, oraz sprawując pewną kontrolę w odniesieniu do jakości pojazdów i ich kierowców²⁴. Wyjaśnienia te zmierzają moim zdaniem do wykazania okoliczności, że Uber organizował *ogólny sposób funkcjonowania* usług, które nie były świadczone drogą elektroniczną.

53. I tak, w wyrokach Asociación Profesional Elite Taxi²⁵ i Uber France²⁶, Trybunał sformułował dwa kryteria pozwalające na udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy usługa świadczona drogą elektroniczną, która z osobna odpowiada a priori definicji „usługi społeczeństwa informacyjnego”, może zostać oddzielona od innych usług o charakterze materialnym, czy nie, to znaczy kryteria dotyczące tego, że po pierwsze usługodawca *tworzy ofertę usług o charakterze materialnym*, a po drugie, że *usługodawca wywiera decydujący wpływ na warunki świadczenia takich usług*.

54. Należy zatem ustalić, czy te dwa kryteria są spełnione w okolicznościach sprawy rozpatrywanej w postępowaniu głównym.

4. Kryterium dotyczące tworzenia oferty usług

a) Zastosowanie w niniejszej sprawie

55. Pytanie brzmi: czy AIRBNB Ireland utworzyła w ramach swojej działalności ofertę w rozumieniu wyroków Asociación Profesional Elite Taxi²⁷ i Uber France²⁸?

22 Zobacz wyrok z dnia 20 grudnia 2017 r., Asociación Profesional Elite Taxi, C-434/15, EU:C:2017:981, pkt 38 (wyróżnienie własne).

23 Zobacz wyrok z dnia 20 grudnia 2017 r., Asociación Profesional Elite Taxi, C-434/15, EU:C:2017:981, pkt 39.

24 Zobacz wyrok z dnia 20 grudnia 2017 r., Asociación Profesional Elite Taxi, C-434/15, EU:C:2017:981, pkt 39.

25 Zobacz wyrok z dnia 20 grudnia 2017 r., C-434/15, EU:C:2017:981.

26 Zobacz wyrok z dnia 10 kwietnia 2018 r., C-320/16, EU:C:2018:221.

27 Zobacz wyrok z dnia 20 grudnia 2017 r., C-434/15, EU:C:2017:981.

28 Zobacz wyrok z dnia 10 kwietnia 2018 r., C-320/16, EU:C:2018:221.

56. Na to pytanie należy, moim zdaniem, udzielić odpowiedzi przeczącej z następujących powodów:

57. Oferta Ubera, która była nowym zjawiskiem, przynajmniej jeśli chodzi o usługę UberPop, opierała się na kierowcach niebędących kierowcami zawodowymi i to z tego powodu Trybunał uznał, że bez aplikacji dostarczonej przez Ubera ta usługa przewozu na życzenie świadczona przez kierowców niebędących kierowcami zawodowymi nie mogłaby być świadczona. Co prawda kierowca niebędący kierowcą zawodowym mógł próbować sam świadczyć usługę przewozu na żądanie. Jednakże bez tej aplikacji ów kierowca nie byłby w stanie doprowadzić do tego, aby zapewniana przez niego podaż napotkała na odpowiadający jej popyt.

58. W odróżnieniu od platformy Ubera platforma AIRBNB Ireland jest dostępna dla osób zawodowo trudniących się wynajmem i dla nieprofesjonalistów. Rynek zakwaterowania krótkoterminowego, profesjonalny lub nie, istniał na długo przed rozpoczęciem działalności przez AIRBNB Ireland. Jak zauważa rząd luksemburski, wynajmujący zawodowi i niezawodowi mogą oferować swoje towary za pomocą bardziej tradycyjnych kanałów. Ponadto nie jest niczym nadzwyczajnym, że wynajmujący tworzy stronę internetową, która jest poświęcona jedynie miejscu zakwaterowania i którą można znaleźć za pomocą wyszukiwarek.

59. Tym samym usługi zakwaterowania nie są nierozzerwalnie związane z usługą świadczoną przez AIRBNB Ireland drogą elektroniczną, w tym znaczeniu, że mogą być świadczone niezależnie od tej usługi. Usługi te nadal zachowują swoje znaczenie gospodarcze i pozostają niezależne w stosunku do usługi elektronicznej AIRBNB Ireland.

60. Ze względu na to, że kryterium dotyczące tworzenia oferty usług w rozumieniu wyroku *Asociación Profesional Elite Taxi*²⁹ nie jest spełnione w niniejszej sprawie, pojawia się kwestia związku między tym kryterium a kryterium dotyczącym sprawowania kontroli nad świadczeniem tych usług. Kwestia ta nie powstała w odniesieniu do działalności Ubera, ponieważ te dwa kryteria były w tamtej sprawie spełnione³⁰.

b) Związek między tworzeniem oferty usług a sprawowaniem kontroli nad tymi usługami

61. Nowe technologie, takie jak Internet, pozwalają odpowiedzieć na nieznaną dotąd skalę na wszelki popyt poprzez stosowną podaż. Podobnie każda podaż może napotkać na popyt. Jest to możliwe w szczególności dzięki innowacjom wprowadzającym przez podmioty gospodarcze pragnące zwiększyć swoją konkurencyjność. W ten sposób innowacje te wzmagają wymianę gospodarczą i odgrywają istotną rolę w rozwoju rynku bez granic. Mogą one również stanowić podstawę do stworzenia podaży – lub nawet popytu – które wcześniej nie istniały.

62. To wszystko wpisuje się w logikę rynku wewnętrznego, która, jak przypomina prawodawca Unii w motywie 3 dyrektywy 98/48, pozwala usługodawcom w szczególności na rozwój działalności transgranicznej i konsumentom na uzyskanie nowych form dostępu do towarów lub usług.

63. W tych okolicznościach byłoby sprzeczne, z jednej strony, z logiką rynku wewnętrznego, a z drugiej strony, z liberalizacją usług społeczeństwa informacyjnego, która stanowi cel dyrektywy 2000/31³¹, aby z samego powodu stworzenia nowej oferty innowacje podmiotów gospodarczych, które umożliwią konsumentom uzyskanie nowych form dostępu do towarów lub usług, wyłączały te podmioty gospodarcze z zakresu stosowania dyrektywy 2000/31.

²⁹ Zobacz wyrok z dnia 20 grudnia 2017 r., C-434/15, EU:C:2017:981, pkt 38.

³⁰ Zobacz również moja opinia w sprawie *Asociación Profesional Elite Taxi*, C-434/15, EU:C:2017:364, pkt 43. W tym względzie zob. również P. Van Cleynenbreuel, *Le droit de l'Union européenne ne se prête-t-il pas (encore) à l'ubérisation des services?*, *Revue de la Faculté de droit de l'Université de Liège*, (1)2018, s. 114.

³¹ Zobacz moja opinia w sprawie *Asociación Profesional Elite Taxi*, C-434/15, EU:C:2017:364, pkt 31.

64. Jednakże innowacyjność, która prowadzi do świadczenia usług o charakterze materialnym przez podmiot gospodarczy lub pod jego kontrolą, nie powinna zapewniać stosowania dyrektywy 2000/31, ponieważ pod pozorem świadczenia usługi społeczeństwa informacyjnego ten podmiot gospodarczy rywalizowałby z innymi uczestnikami rynku, którzy nie korzystają z tej liberalizacji.

65. Z tych względów kryterium dotyczące tworzenia oferty usług stanowi jedynie, moim zdaniem, wskazówkę co do tego, że usługa świadczona drogą elektroniczną stanowi nierozzerwalną całość z usługą o charakterze materialnym. Nie wystarczy, że usługodawca tworzy nową ofertę usług, które nie są świadczone drogą elektroniczną w rozumieniu, o którym wspomniałem w pkt 49–51 niniejszej opinii: ich utworzeniu powinno towarzyszyć utrzymanie, pod kontrolą tego usługodawcy, warunków ich świadczenia.

66. W tym względzie należy zauważyć, że usługodawca świadczący usługi drogą elektroniczną może zorganizować swoją działalność w taki sposób, który umożliwia mu sprawowanie kontroli nad świadczeniem usług o charakterze materialnym, nawet jeśli należą one do istniejącej wcześniej oferty. Czy w takich okolicznościach należy zatem stwierdzić, że ów usługodawca świadczy usługę społeczeństwa informacyjnego, a w związku z tym korzysta z liberalizacji, o której mowa w dyrektywie 2000/31? Z powodów, które omówiłem w pkt 64 niniejszej opinii, należy moim zdaniem na to pytanie udzielić odpowiedzi przeczącej.

67. Z powyższego wynika, że kryterium dotyczące tworzenia oferty usług, które nie są świadczone drogą elektroniczną, nie jest decydujące w odniesieniu do kwestii, czy usługi te tworzą nierozzerwalną całość z usługą świadczoną tą drogą. To bowiem decydujący wpływ usługodawcy na warunki świadczenia usług o charakterze materialnym może uczynić te usługi nierozzerwalnie związanymi z usługą świadczoną przez tego usługodawcę drogą elektroniczną.

68. Z tych względów, stosując rozumowanie, którym Trybunał posłużył się w odniesieniu do działalności Ubera, należy teraz ustalić, czy AIRBNB Ireland sprawuje kontrolę nad warunkami świadczenia usług krótkotrwałego zakwaterowania.

5. Kontrola sprawowana nad warunkami świadczenia usług

69. Dla przypomnienia: w wyrokach *Asociación Profesional Elite Taxi*³² i *Uber France*³³ Trybunał uznał, że Uber wywierał decydujący wpływ na warunki świadczenia usług przewozowych, w szczególności ustalając cenę maksymalną przewozu, pobierając tę cenę od klienta przed przekazaniem jej części właścicielowi pojazdu niebędącemu zawodowym kierowcą i sprawując pewną kontrolę w odniesieniu do jakości pojazdów i ich kierowców, a także do zachowania tych ostatnich, która mogła w stosownym wypadku skutkować ich wykluczeniem³⁴. Lektura omawianych wyroków wskazuje na to, że wyliczenie to ma charakter przykładowy.

70. Z tego względu uważam, że należy przypomnieć, iż w mojej opinii przedstawionej w tych sprawach zwracałem uwagę Trybunału na okoliczność, że Uber sprawował kontrolę nad innymi istotnymi aspektami usługi przewozu miejskiego, to znaczy nad minimalnymi warunkami bezpieczeństwa za pomocą wymogów wstępnych w odniesieniu do kierowców i pojazdów oraz nad dostępnością oferty przewozu poprzez zachęcanie kierowców do wykonywania przewozu w czasie i miejscu największego zapotrzebowania³⁵.

³² Zobacz wyrok z dnia 20 grudnia 2017 r., C-434/15, EU:C:2017:981.

³³ Zobacz wyrok z dnia 10 kwietnia 2018 r., C-320/16, EU:C:2018:221.

³⁴ Zobacz wyroki: z dnia 20 grudnia 2017 r., *Asociación Profesional Elite Taxi*, C-434/15, EU:C:2017:981, pkt 39; z dnia 10 kwietnia 2018 r., *Uber France*, C-320/16, EU:C:2018:221, pkt 21.

³⁵ Zobacz moja opinia w sprawie *Asociación Profesional Elite Taxi*, C-434/15, EU:C:2017:364, pkt 51; w sprawie *Uber France*, C-320/16, EU:C:2017:511, pkt 15, 16, 20.

71. Wszystkie te okoliczności skłoniły mnie do wniosku, że Uber sprawował kontrolę nad wszystkimi istotnymi gospodarczymi aspektami usługi transportowej oferowanej w ramach jego platformy. W odniesieniu bowiem do usług przewozu miejskiego na żądanie cena, natychmiastowa dostępność środków transportu, zapewniona dzięki wielkości podaży, minimalna jakość akceptowalna dla pasażerów tych środków transportu, jak również bezpieczeństwo tych usług, stanowią najbardziej istotne czynniki dla odbiorców tych usług. Natomiast w niniejszej sprawie nie uważam, by AIRBNB Ireland sprawowała kontrolę nad wszystkimi istotnymi pod względem gospodarczym aspektami usługi krótkoterminowego zakwaterowania, takimi jak lokalizacja miejsc zakwaterowania i ich standard, które mają doniosłe znaczenie w kontekście analizowanej usługi. Natomiast cena nie wydaje się odgrywać tak istotnej roli w kontekście usług zakwaterowania, jak w zakresie usług przewozu miejskiego na żądanie. W każdym razie, jak wynika z mojej analizy, AIRBNB Ireland nie kontroluje cen usług zakwaterowania.

72. Oczywiście prawdą jest, że – jak zauważył w szczególności rząd hiszpański podczas rozprawy – usługa elektroniczna AIRBNB Ireland ma wpływ na rynek krótkotrwałego zakwaterowania, a w rzeczywistości na rynek zakwaterowania w ogóle. AIRBNB Ireland nie wydaje się działać ani jako podmiot regulujący aspekty gospodarcze tego rynku, ani jako usługodawca sprawujący decydującą kontrolę nad warunkami świadczenia usług zakwaterowania. Wszelkie skutki społeczne i gospodarcze funkcjonowania jej platformy wynikają z działań użytkowników tej platformy oraz z logiki podaży i popytu.

73. W tym względzie uważam, że chociaż AIRBNB Ireland udziela opcjonalnej pomocy przy ustalaniu ceny, to jednak nie ustala ona tej ceny, ponieważ cena ta jest określana przez wynajmującego. Ponadto, w przeciwieństwie do sytuacji w sprawie Ubera³⁶, wynajmujący używający platformy AIRBNB Ireland nie są zniechęceni do samodzielnego ustalania ceny, ponieważ jedynym czynnikiem mogącym ich zniechęcić do tego jest logika podaży i popytu.

74. Następnie, co się tyczy sposobów świadczenia usług zakwaterowania, należy zauważyć, że to wynajmujący określają warunki wynajmu. Prawdą jest, że AIRBNB Ireland odgórnie określa warunki anulacji w postaci kilku opcji. Jednakże to zawsze wynajmujący rozmyślnie wybiera jedną z zaproponowanych opcji, a tym samym do niego należy ostateczna decyzja w sprawie warunków anulacji.

75. Wydaje się ponadto, że w oparciu o informacje pochodzące z ocen i komentarzy użytkowników AIRBNB Ireland może, w pewnych przypadkach, dokonać czasowego zawieszenia ogłoszenia, anulować rezerwację, a nawet zakazać dostępu do jej platformy. W tym względzie operator platformy elektronicznej może nadać sobie uprawnienie do czuwania nad przestrzeganiem określonych standardów, w szczególności w celu zapewnienia przestrzegania warunków zawartych przez niego umów z użytkownikami tej platformy. Ponadto te warunki umowne mogą nakładać na użytkowników obowiązki w celu przestrzegania standardów funkcjonowania platformy elektronicznej. W odniesieniu do kwalifikacji jako usług społeczeństwa informacyjnego pojawia się jednak kwestia zakresu tego uprawnienia, który przekłada się na wpływ na świadczenie usług przez użytkowników wspomnianej platformy.

76. Należy zauważyć w tym względzie, że Uber sprawował kontrolę nad jakością pojazdów i ich kierowców oraz nad ich zachowaniem z punktu widzenia standardów, które sam ustalił. Natomiast, jak wynika z pkt 27 i 29 niniejszej opinii, kontrola sprawowana przez AIRBNB Ireland dotyczy poszanowania przez użytkowników standardów określonych przez tych użytkowników lub co najmniej standardów przez nich wybranych. W każdym razie, jeśli chodzi o działalność Ubera, wykonywanie uprawnienia do czuwania nad przestrzeganiem określonych standardów było tylko jednym z elementów, które doprowadziły do stwierdzenia, że usługodawca ten wywierał decydujący wpływ na warunki świadczenia usług przewozowych.

³⁶ Zobacz moja opinia w sprawie Asociación Profesional Elite Taxi, C-434/15, EU:C:2017:364, pkt 50.

77. Wreszcie w odniesieniu do podniesionej przez AHTOP okoliczności, że – podobnie jak Uber – AIRBNB Ireland pobiera kwotę odpowiadającą cenie czynszu, a następnie przekazuje ją wynajmującemu, należy ponownie zauważyć, że w odniesieniu do działalności Ubera okoliczność, iż ten usługodawca pobierał cenę, była jednym z czynników uwzględnionych dla celów stwierdzenia, że jego usługa nie należała do zakresu pojęcia „usługi społeczeństwa informacyjnego”. Odnotowania wymaga, że ten element usługi świadczonej przez AIRBNB Ireland, realizowany przez AIRBNB Payments UK, jest charakterystyczny dla znacznej większości usług społeczeństwa informacyjnego, w tym również dla platform, które umożliwiają rezerwowanie hoteli lub nabywanie biletów lotniczych³⁷. Sam fakt, że usługa świadczona drogą elektroniczną wprowadza ułatwienia w odniesieniu do płatności za usługi, które nie są świadczone tą drogą, nie pozwala na stwierdzenie, że wszystkie te usługi są ze sobą nierozzerwalnie związane.

78. Ze wszystkich powyższych względów uważam, że nie można dojść do wniosku, iż usługa elektroniczna świadczona przez AIRBNB Ireland spełnia kryterium dotyczące sprawowania kontroli nad usługami o charakterze materialnym, czyli usługami krótkoterminowego zakwaterowania.

79. Należy teraz zbadać ostatni punkt, mianowicie argument AHTOP, zgodnie z którym skoro AIRBNB Ireland oferuje swoim użytkownikom inne usługi, w niniejszej sprawie nie można przyjąć kwalifikacji świadczonej przez nią usługi jako usługi społeczeństwa informacyjnego.

6. W przedmiocie pozostałych usług oferowanych przez AIRBNB Ireland

80. Ustalono, że AIRBNB Ireland oferuje również inne usługi, a mianowicie usługę fotograficzną, ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej oraz gwarancję odszkodowania za szkody.

81. Należy przypomnieć, że w wyroku *Ker-Optika*³⁸ Trybunał stwierdził, iż usługi, które nie są nierozzerwalnie związane z usługą świadczoną drogą elektroniczną w tym znaczeniu, że te pierwsze mogą być świadczone niezależnie od drugiej, nie mogą wpłynąć na charakter wspomnianej usługi. Usługa świadczona drogą elektroniczną nie traci jej znaczenia gospodarczego i pozostaje niezależna w stosunku do usług o charakterze materialnym.

82. Stosując odpowiednio ten wniosek do niniejszej sprawy, należy zauważyć, że inne usługi oferowane przez AIRBNB Ireland są fakultatywne, a tym samym mają charakter akcesoryjny w stosunku do usługi świadczonej drogą elektroniczną. W związku z tym te inne usługi nie są nierozzerwalnie związane z usługą świadczoną drogą elektroniczną. Wynajmujący może bowiem uprzednio i za pomocą własnych środków uzyskać fotografie i zawrzeć umowy ubezpieczenia lub gwarancji z osobami trzecimi.

83. Co prawda te inne usługi oferowane przez AIRBNB Ireland są świadczone przez nią samą, podczas gdy analiza dokonana przez Trybunał w wyroku *Ker-Optika*³⁹ dotyczyła nie konsultacji i kontroli przeprowadzanych przez sprzedawcę soczewek, lecz kontroli dokonywanych przez lekarzy okulistów.

84. Mam jednak wątpliwości, czy odpowiedź udzielona przez Trybunał w przywołanym wyroku byłaby inna, gdyby takie usługi były świadczone przez usługodawcę usługi świadczonej drogą elektroniczną. Wydaje się logiczne, że w celu zwiększenia konkurencyjności oferty usługodawcy poszerzają wachlarz świadczonych przez nich usług, w szczególności oferując usługi, które nie są świadczone drogą elektroniczną. W zakresie, w jakim takie usługi mogą zostać oddzielone od usługi społeczeństwa

³⁷ Zobacz moja opinia w sprawie *Asociación Profesional Elite Taxi*, C-434/15, EU:C:2017:364, pkt 34.

³⁸ Wyrok z dnia 2 grudnia 2010 r., C-108/09, EU:C:2010:725.

³⁹ Wyrok z dnia 2 grudnia 2010 r., C-108/09, EU:C:2010:725.

informacyjnego, te pierwsze nie wypaczają charakteru drugiej. Gdyby przyjąć przeciwną wykładnię, mogłoby to doprowadzić usługodawców świadczących usługi społeczeństwa informacyjnego do ograniczenia atrakcyjności ich oferty, czy też do przekazania podmiotom zewnętrznym, nawet w sposób sztuczny, świadczenia usług o charakterze materialnym.

85. Reasumując, okoliczność, że podmiot świadczący usługę społeczeństwa informacyjnego oferuje odbiorcom tej usługi inne usługi o charakterze materialnym, nie uniemożliwia zakwalifikowania tej usługi jako „usługi społeczeństwa informacyjnego”, pod warunkiem że te inne usługi nie są nierozzerwalnie związane z usługą świadczoną drogą elektroniczną, w tym znaczeniu, że nie traci ona swojego znaczenia gospodarczego i pozostaje niezależna od usług o charakterze materialnym.

7. Wnioski w przedmiocie pierwszego pytania prejudycjalnego

86. W wyniku przeprowadzonej przeze mnie analizy uważam, że usługi o charakterze materialnym, które nie są nierozzerwalnie związane z usługą świadczoną drogą elektroniczną, nie mogą wpłynąć na charakter wspomnianej usługi. Usługa świadczona drogą elektroniczną nie traci swojego znaczenia gospodarczego i pozostaje niezależna w stosunku do usług o charakterze materialnym.

87. Dwa kryteria ustanowione w tym względzie przez Trybunał w jego orzecznictwie, mianowicie kryterium dotyczące tworzenia oferty usług oraz kryterium dotyczące sprawowania kontroli nad warunkami świadczenia tych usług, pozwalają na udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy usługa świadczona drogą elektroniczną, która rozpatrywana z osobna odpowiada a priori definicji „usługi społeczeństwa informacyjnego”, może zostać oddzielona od innych usług o charakterze materialnym, czy nie.

88. Jednakże kryterium dotyczące tworzenia oferty stanowi jedynie wskazówkę co do tego, że usługa świadczona drogą elektroniczną stanowi nierozzerwalną całość z usługą o charakterze materialnym. Nie wystarczy, że usługodawca stworzył nową ofertę usług, które nie są świadczone drogą elektroniczną w rozumieniu przedstawionym powyżej. Stworzeniu takiej oferty musi towarzyszyć utrzymanie kontroli przez tego usługodawcę nad warunkami świadczenia tych usług.

89. W świetle powyższych rozważań proponuję zatem, aby na pierwsze pytanie prejudycjalne odpowiedzieć, że art. 2 lit. a) dyrektywy 2000/31 w związku z art. 1 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2015/1535 należy interpretować w ten sposób, iż usługa polegająca na umożliwieniu nawiązywania kontaktu, za pomocą platformy elektronicznej, między potencjalnymi najemcami a wynajmującymi oferującymi świadczenia krótkoterminowego zakwaterowania, w sytuacji gdy podmiot świadczący omawianą usługę nie sprawuje kontroli nad istotnymi warunkami tych usług, stanowi usługę społeczeństwa informacyjnego w rozumieniu przytoczonych przepisów. Okoliczność, że wspomniany usługodawca oferuje również inne usługi o charakterze materialnym, nie stoi na przeszkodzie uznaniu usługi świadczonej drogą elektroniczną za usługę społeczeństwa informacyjnego, pod warunkiem że ta ostatnia usługa nie stanowi nierozzerwalnej całości z tymi innymi usługami.

90. Należy zauważyć, że warunki wynajmu miejsc zakwaterowania, czyli usług świadczonych przez wynajmujących, nie są objęte zakresem stosowania dyrektywy 2000/31 i powinny być oceniane w świetle innych przepisów prawa Unii⁴⁰.

91. Z uwagi na to, że na pytanie pierwsze należy udzielić odpowiedzi twierdzącej, w związku z czym usługa świadczona przez AIRBNB Ireland powinna zostać uznana za „usługę społeczeństwa informacyjnego” w rozumieniu dyrektywy 2000/31, należy udzielić odpowiedzi na pytanie drugie.

⁴⁰ Zobacz analogicznie wyrok z dnia 2 grudnia 2010 r., Ker-Optika, C-108/09, EU:C:2010:725, pkt 41.

B. W przedmiocie drugiego pytania prejudycjalnego

92. Poprzez pytanie drugie, zadane na wypadek udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze, sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy na wymogi ustanowione przez ustawę Hogueta można powoływać się wobec AIRBNB Ireland jako podmiotu świadczącego usługi społeczeństwa informacyjnego.

1. W przedmiocie dopuszczalności

93. Rząd francuski uważa zasadniczo, że Trybunał jest oczywiście niewłaściwy do udzielenia odpowiedzi na to pytanie. Zdaniem tego rządu pytanie drugie wymaga ustalenia, czy AIRBNB Ireland jest objęta przedmiotowym zakresem stosowania ustawy Hogueta, co wymaga wykładni prawa krajowego, a zatem należy do wyłącznej właściwości sądu odsyłającego.

94. Posiłkowo rząd francuski uważa, że pytanie drugie jest w każdym razie oczywiście niedopuszczalne, ponieważ nie spełnia wymogów określonych w art. 94 regulaminu postępowania przed Trybunałem w zakresie, w jakim nie precyzuje ono, czy AIRBNB Ireland jest objęta przedmiotowym zakresem ustawy Hogueta⁴¹.

95. Nie podzielam zastrzeżeń przedstawionych przez rząd francuski w odniesieniu do dopuszczalności pytania drugiego.

96. W tym kontekście należy zauważyć, że w ramach argumentu podniesionego posiłkowo rząd francuski przyznaje, iż można uznać, że sąd odsyłający w sposób dorozumiany wskazuje, iż AIRBNB Ireland jest objęta zakresem stosowania ustawy Hogueta. Drugie pytanie dotyczy bowiem nie tego, czy *ustawa ta ma zastosowanie do AIRBNB Ireland, lecz czy na przepisy wprowadzające ograniczenie zawarte w ustawie Hogueta można się powoływać wobec AIRBNB Ireland.*

97. Co więcej, wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym korzysta z domniemania znaczenia dla sprawy i wyłącznie w rzadkich i skrajnych przypadkach Trybunał odmawia udzielenia odpowiedzi, w szczególności w przypadku gdy jest oczywiste, że prawo Unii nie może znaleźć zastosowania w okolicznościach sporu w postępowaniu głównym⁴², co nie ma miejsca w niniejszej sprawie. Rozumiem bowiem pytanie drugie w ten sposób, że sąd odsyłający zastanawia się nad kwestią, czy państwo członkowskie inne niż państwo, na którego terytorium ma siedzibę podmiot świadczący usługę społeczeństwa informacyjnego (państwo członkowskie pochodzenia), może – poprzez przepisy takie jak przewidziane w ustawie Hogueta – skutecznie nałożyć pewne wymogi na tego usługodawcę. Jak pokazuje dyskusja między stronami, zagadnienie to może być objęte kilkoma aktami prawa Unii.

98. Bez uszczerbku dla powyższych rozważań należy zauważyć, że podczas rozprawy rząd francuski wskazał, iż wymogi przewidziane w ustawie Hogueta nie mają zastosowania do takich usługodawców jak AIRBNB Ireland.

99. W każdym razie dokładne określenie zakresu stosowania przepisów ustawy krajowej należy do sądu krajowego. Należy zatem odpowiedzieć na drugie pytanie, pozostawiając sądowi odsyłającemu rozstrzygnięcie kwestii zakresu stosowania ustawy Hoguet'a.

41 W dalszej kolejności rząd francuski podnosi posiłkowo w swoich uwagach na piśmie, że postępowanie karne wszczęte wskutek złożenia zawiadomienia o przestępstwie połączonego z powództwem adhezyjnym należy uznać za spór pomiędzy jednostkami. W związku z tym nie można powoływać się na dyrektywę 2000/31 w sporze w postępowaniu głównym, a w konsekwencji drugie pytanie prejudycjalne ma charakter hipotetyczny. Na rozprawie rząd francuski wydawał się jednak wycofywać argument dotyczący hipotetycznego charakteru pytania drugiego. W każdym razie nic nie wskazuje na to, by do sądu odsyłającego wniesiono spór pomiędzy dwiema jednostkami. Ponadto z wyraźnego kontekstu prawnego postanowienia odsyłającego wynika, że postępowanie karne wszczęte wskutek złożenia zawiadomienia o przestępstwie połączonego z powództwem adhezyjnym mogłoby doprowadzić do zastosowania sankcji karnych.

42 Zobacz w szczególności wyrok z dnia 7 lipca 2011 r., Agafitei i in., C-310/10, EU:C:2011:467, pkt 28.

2. Co do istoty

a) W przedmiocie możliwości stosowania dyrektywy 2005/36

100. AHTOP podnosi, że możliwość powołania się na ustawę Hogueta wobec AIRBNB Ireland powinna być oceniana w świetle dyrektywy 2005/36/WE⁴³, która zezwala państwom członkowskim na ustanowienie ram dla określonych zawodów za pomocą norm zawodowych, deontologicznych i norm dotyczących odpowiedzialności.

101. Natomiast AIRBNB Ireland twierdzi, w pierwszej kolejności, że dyrektywa 2000/31 nie zawiera żadnego wyłączenia, z którego wynikałoby, że przepisy dyrektywy 2005/36 mają pierwszeństwo przed przepisami tej pierwszej dyrektywy.

102. W drugiej kolejności AIRBNB Ireland wskazuje, że z art. 5 ust. 2 dyrektywy 2005/36 i z wyroku X-Steuerberatungsgesellschaft⁴⁴ wynika, iż przepis ten nie ma zastosowania w niniejszej sprawie ze względu na to, że AIRBNB Ireland nie przemieszcza się na terytorium francuskie w celu wykonywania zawodu.

103. Należy zauważyć przede wszystkim, że zgodnie z art. 5 ust. 2 dyrektywy 2005/36 zasada swobody świadczenia usług w zakresie, w jakim dotyczy ograniczeń dotyczących kwalifikacji zawodowych, ma zastosowanie wyłącznie w przypadku, gdy usługodawca przemieszcza się na terytorium przyjmującego państwa członkowskiego w celu tymczasowego i okazjonalnego wykonywania swojego zawodu. Tymczasem nic nie wskazuje na to, że AIRBNB Ireland znajduje się w takiej sytuacji. Zatem usługodawca ten nie korzysta z zasady swobody świadczenia usług gwarantowanej przez art. 5 dyrektywy 2005/36.

104. W wyroku X-Steuerberatungsgesellschaft⁴⁵, na który powołuje się AIRBNB Ireland, Trybunał orzekł, że w takiej sytuacji usługodawca nie korzystał również z zasady swobodnego świadczenia usług gwarantowanej przez dyrektywę 2006/123/WE⁴⁶ i że w związku z tym należało ocenić warunki dostępu do zawodu w świetle traktatu FUE⁴⁷.

105. W niniejszej sprawie pojawia się zatem kwestia relacji pomiędzy dyrektywą 2000/31 i zasadą swobodnego przepływu usług społeczeństwa informacyjnego, z jednej strony, a uprawnieniem państw członkowskich do regulowania warunków dostępu do zawodu, z drugiej strony.

106. W doktrynie podniesiono, że warunki dostępu do danego zawodu nie mogą być stosowane wobec usługodawcy, który oferuje usługi za pośrednictwem Internetu⁴⁸. Dziedzina podlegająca koordynacji obejmuje bowiem w szczególności wymogi dotyczące dostępu do działalności usługowej społeczeństwa informacyjnego, takie jak wymagania dotyczące kwalifikacji, wydawania pozwoleń lub zgłoszenia, nawet jeśli wymogi te mają ogólny charakter.⁴⁹ Co więcej, w odróżnieniu od dyrektywy 2006/123⁵⁰, dyrektywa 2000/31 nie zawiera żadnego wyłączenia przewidującego, że swobodny przepływ usług społeczeństwa informacyjnego nie dotyczy wymogów dotyczących dostępu do zawodu regulowanego.

43 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych (Dz.U. 2005, L 255, s. 22).

44 Wyrok z dnia 17 grudnia 2015 r., C-342/14, EU:C:2015:827, pkt 35.

45 Wyrok z dnia 17 grudnia 2015 r., C-342/14, EU:C:2015:827.

46 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. dotycząca usług na rynku wewnętrznym (Dz.U. 2006, L 376, s. 36).

47 Zgodnie z art. 17 pkt 6 dyrektywy 2006/123 zasada swobodnego świadczenia usług, ustanowiona w art. 16 tej dyrektywy, nie ma zastosowania do zagadnień objętych przepisami tytułu II dyrektywy 2005/36 ani do wymogów państw członkowskich, w których usługi są świadczone, które to państwa zastrzegają daną działalność dla przedstawicieli konkretnego zawodu. Zobacz wyrok z dnia 17 grudnia 2015 r., X-Steuerberatungsgesellschaft, C-342/14, EU:C:2015:827, pkt 35.

48 Zobacz w szczególności V. Hatzopoulos, *The Collaborative Economy and EU Law*, Oxford – Portland, Hart Publishing, 2018, s. 41.

49 Zobacz art. 2 lit. h) dyrektywy 2000/31. Zobacz także A.R. Lodder, A.D. Murray (dir.), *EU Regulation of E-Commerce: A Commentary*, Cheltenham – Northampton, Edwar Elgar, 2017, s. 29.

50 Zobacz przypis 47.

107. W konsekwencji, przynajmniej jeśli chodzi o wymogi dotyczące dostępu do zawodu regulowanego, usługodawca świadczący usługę społeczeństwa informacyjnego w państwie członkowskim pochodzenia może powoływać się na swobodę świadczenia usług gwarantowaną przez dyrektywę 2000/31⁵¹. Ponieważ kwestia ta jest objęta dyrektywą 2000/31, nie należy dokonywać jej oceny w świetle prawa pierwotnego⁵².

b) W przedmiocie możliwości stosowania dyrektywy 2007/64

108. Komisja wskazuje, że usługi świadczone przez AIRBNB Payments UK są potencjalnie objęte dyrektywą 2007/64/WE⁵³.

109. Z uwagi na to, że pytanie drugie zostało zadane na wypadek, gdyby Trybunał udzielił odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze, co oznaczałoby, że AIRBNB Ireland korzysta z zagwarantowanej w dyrektywie 2000/31 zasady swobody świadczenia usług społeczeństwa informacyjnego, ograniczę moją analizę pytania drugiego do przywołanej dyrektywy.

110. Ponadto, ponieważ wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym nie zawiera wzmianki o dyrektywie 2007/64, a AIRBNB Payments UK nie jest stroną w postępowaniu głównym, w braku wyjaśnień sądu odsyłającego i uwag stron innych niż Komisja, nie uważam za celowe rozważanie kwestii, które mogłyby wynikać z tej dyrektywy. Trybunał nie jest bowiem w wystarczającym stopniu poinformowany, by dokonać ich analizy z urzędu.

c) W przedmiocie swobodnego przepływu usług społeczeństwa informacyjnego i jego zakresu

111. Na wstępie należy zauważyć, że zgodnie z art. 3 ust. 1 dyrektywy 2000/31 każde państwo członkowskie zapewnia, aby usługi społeczeństwa informacyjnego świadczone przez usługodawcę mającego siedzibę na jego terytorium były zgodne z przepisami krajowymi stosowanymi w tym państwie członkowskim i należącymi do dziedziny podlegającej koordynacji, określonej w art. 2 lit. h) tej dyrektywy. Natomiast, z wyjątkiem przypadków, o których mowa w art. 3 ust. 4 dyrektywy 2000/31, art. 3 ust. 2 tej dyrektywy zakazuje innym państwom członkowskim ograniczania swobodnego przepływu usług społeczeństwa informacyjnego z powodów wchodzących w zakres dziedziny podlegającej koordynacji.

112. Usługi społeczeństwa informacyjnego korzystają ze swobody przepływu zagwarantowanej przez dyrektywę 2000/31 wyłącznie w odniesieniu do dziedzin objętych zakresem stosowania tej dyrektywy. W art. 1 ust. 5 dyrektywy 2000/31 określono dziedziny i kwestie, do których ta dyrektywa nie znajduje zastosowania, ale niniejsza sprawa nie dotyczy żadnej z nich⁵⁴.

113. Co więcej, zgodnie z art. 3 ust. 3 dyrektywy 2000/31 usługi społeczeństwa informacyjnego nie korzystają także ze swobody przepływu w odniesieniu do dziedzin określonych w załączniku do tej dyrektywy. Wymogi ustanowione w ustawie Hogueta nie są objęte żadną z tych dziedzin⁵⁵.

51 Zobacz podobnie *Przewodnik użytkownika – dyrektywa 2005/36/WE*. Wszystko, co należy wiedzieć o uznawaniu kwalifikacji zawodowych, <https://ec.europa.eu>, s. 16.

52 Zobacz podobnie wyrok z dnia 23 lutego 2016 r., Komisja/Węgry, C-179/14, EU:C:2016:108, pkt 118. Zobacz także opinia w sprawach połączonych X i Visser, C-360/15 i C-31/16, EU:C:2017:397, pkt 152.

53 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniająca dyrektywy 97/7/WE, 2002/65/WE, 2005/60/WE i 2006/48/WE i uchylająca dyrektywę 97/5/WE (Dz.U. 2007, L 319, s. 1).

54 Z art. 1 ust. 5 dyrektywy 2000/31 wynika, że nie ma ona zastosowania do dziedziny podatków, zagadnień odnoszących się do przetwarzania danych osobowych i zagadnień odnoszących się do umów lub praktyk regulowanych prawem ochrony konkurencji, a także do niektórych usług społeczeństwa informacyjnego wymienionych w art. 1 ust. 5 lit. d) tej dyrektywy.

55 Zobacz załącznik do dyrektywy 2000/31. W przedmiocie sposobu funkcjonowania art. 3 ust. 3 tej dyrektywy zob. wyrok z dnia 29 listopada 2017 r., VCAST, C-265/16, EU:C:2017:913, pkt 24, 25. Zobacz także moja opinia w sprawie VCAST, C-265/16, EU:C:2017:649, pkt 19.

114. Wymogi dotyczące usług społeczeństwa informacyjnego, które należą do dziedziny podlegającej koordynacji, mogą pochodzić od państwa członkowskiego pochodzenia lub – w granicach wyznaczonych w art. 3 ust. 4 dyrektywy 2000/31 – od innych państw członkowskich.

115. Niniejsza sprawa dotyczy tej drugiej sytuacji, w której przepisy państwa członkowskiego innego niż państwo członkowskie pochodzenia mogą ograniczać usługi społeczeństwa informacyjnego, a co za tym idzie, być a priori objęte zakresem stosowania art. 3 ust. 2 dyrektywy 2000/31⁵⁶.

116. Dziedzina podlegająca koordynacji, zdefiniowana w art. 2 lit. h) dyrektywy 2000/31 w związku z jej motywem 21, obejmuje wymogi dotyczące dostępu do działalności usługowej społeczeństwa informacyjnego i wykonywania takiej działalności, niezależnie od tego, czy mają charakter ogólny, czy zostały określone w szczególny sposób z punktu widzenia tych usług lub ich usługodawców⁵⁷. W związku z tym wymogi ustanowione w ustawie Hogueta wydają się być objęte dziedziną podlegającą koordynacji.

117. Aby wymóg stawiany przez państwo członkowskie inne niż państwo członkowskie, w którym ma siedzibę podmiot świadczący usługi społeczeństwa informacyjnego, był skuteczny wobec niego i prowadził do ograniczenia swobody świadczenia tych usług, wymóg ten musi stanowić środek spełniający *wymogi materialne i proceduralne* ustanowione, odpowiednio, w art. 3 ust. 4 lit. a) i b) dyrektywy 2000/31.

d) W przedmiocie środków wprowadzających odstępstwo z punktu widzenia dyrektywy 2000/31

118. Na wstępie należy zauważyć, że ustawa Hogueta, przyjęta w 1970 r., jest wcześniejsza od dyrektywy 2000/31. Jest zatem oczywiste, że wymogi ustanowione w tej ustawie nie zostały sformułowane ab initio jako środki przewidziane w art. 3 ust. 4 tej dyrektywy. Co więcej, dyrektywa 2000/31 nie zawiera klauzuli zezwalającej państwom członkowskim na utrzymanie wcześniejszych środków mogących ograniczać swobodę przepływu usług społeczeństwa informacyjnego.

119. To powiedziawszy, nie mogę z góry wykluczyć, że środek wcześniejszy od dyrektywy 2000/31 lub przyjęty na podstawie przepisów obowiązujących przed przyjęciem tej dyrektywy może – pod warunkiem że spełnia przesłanki przewidziane w art. 3 ust. 4 wspomnianej dyrektywy – ograniczyć swobodę przepływu usług społeczeństwa informacyjnego.

120. Ponadto brzmienie art. 3 ust. 4 lit. b) dyrektywy 2000/31 wskazuje na to, że państwo członkowskie może odstąpić od art. 3 ust. 2 tej dyrektywy poprzez dwa rodzaje środków: te, które podlegają wymogom proceduralnym ustanowionym w art. 3 ust. 4 lit. b) wspomnianej dyrektywy, oraz te, które nie podlegają tym wymogom, to znaczy, przynajmniej w niektórych przypadkach, środki przyjęte w ramach postępowania sądowego⁵⁸.

⁵⁶ Zobacz, a contrario, wyrok z dnia 11 września 2014 r., Papasavvas, C-291/13, EU:C:2014:2209, pkt 35.

⁵⁷ Natomiast wymogi nieobjęte dziedziną podlegającą koordynacji, które nie są zarazem przedmiotem harmonizacji na poziomie Unii, należy ewentualnie oceniać z punktu widzenia prawa pierwotnego. Zobacz, podobnie, wyrok z dnia 14 lutego 2008 r., Dynamic Medien, C-244/06, EU:C:2008:85, pkt 23. Zobacz także A.R. Lodder, Directive 2000/31/EC on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the internal market, w A.R. Lodder, A.D. Murray (dir.), *EU Regulation of E-Commerce: A Commentary*, Cheltenham – Northampton, Edwar Elgar, 2017, s. 31.

⁵⁸ Zobacz także motyw 25 dyrektywy 2000/31, zgodnie z którym sądy krajowe, w tym sądy cywilne, rozstrzygając spory z zakresu prawa prywatnego, mogą podjąć środki w celu odstąpienia od swobody świadczenia usług społeczeństwa informacyjnego, zgodnie z warunkami ustanowionymi w niniejszej dyrektywie. Ponadto, zgodnie z motywem 26 dyrektywy 2000/31, państwa członkowskie mogą, zgodnie z warunkami ustanowionymi w tej dyrektywie, stosować swoje krajowe przepisy prawa karnego oraz postępowania karnego, aby podjąć wszelkie środki dochodzeniowe i inne konieczne dla wykrycia i ścigania przestępstw, tak żeby nie było potrzeby powiadamiania o tych środkach Komisji.

121. Należy zauważyć, że w okolicznościach niniejszej sprawy pociągnięcie do odpowiedzialności karnej AIRBNB Ireland po zakończeniu postępowania głównego zależy od treści odpowiedzi udzielonej na wcześniejsze pytanie, a mianowicie, czy usługodawca ten był zobowiązany spełnić wymogi określone przez przepisy ustawy Hogueta. To jest moim zdaniem powód, dla którego sąd odsyłający zastanawia się nad możliwością powoływania się wobec tego usługodawcy na przepisy dotyczące wykonywania zawodu pośrednika w obrocie nieruchomościami.

122. Poczyniwszy powyższe uwagi, przejdę teraz do analizy przesłanek przewidzianych w art. 3 ust. 4 lit. a) i b) dyrektywy 2000/31.

e) Przesłanki materialne

123. Po pierwsze, z art. 3 ust. 4 lit. a) ppkt (i) dyrektywy 2000/31 wynika, że odstępstwa od swobodnego przepływu usług społeczeństwa informacyjnego są dopuszczalne w szczególności, gdy są one *konieczne* ze względów porządku publicznego, ochrony zdrowia publicznego, bezpieczeństwa publicznego lub ochrony konsumentów. Wymogi ustanowione w ustawie Hogueta mają, jak się wydaje, realizować cel polegający na ochronie konsumentów.

124. Następnie, zgodnie z art. 3 ust. 4 lit. a) ppkt (ii) dyrektywy 2000/31, odstępstwa te mogą być wprowadzone, w przypadku gdy usługa społeczeństwa informacyjnego, której dotyczy środek przyjęty przez państwo członkowskie inne niż państwo pochodzenia, *narusza* ten cel lub *faktycznie i poważnie grozi naruszeniem* tego celu.

125. Wreszcie zgodnie z art. 3 ust. 4 lit. a) ppkt (iii) dyrektywy 2000/31 tego rodzaju odstępstwa powinny być *proporcjonalne*.

126. Postanowienie odsyłające nie zawiera żadnego elementu pozwalającego na dokonanie oceny, czy przepisy takie jak będące przedmiotem postępowania głównego spełniają te wymogi.

127. W tym stanie rzeczy do państwa członkowskiego, które ze względów wchodzących w zakres dziedziny podlegającej koordynacji dąży do ograniczenia swobody przepływu usług społeczeństwa informacyjnego, należy wykazać, że zostały spełnione przesłanki materialne, przewidziane w art. 3 ust. 4 lit. a) dyrektywy 2000/31.

128. W braku bowiem wyjaśnienia co do konieczności przyjęcia rozpatrywanych przepisów i co do ewentualnego naruszenia przez usługę AIRBNB Ireland jednego z celów określonych w art. 3 ust. 4 lit. a) ppkt (i) dyrektywy 2000/31, pytanie drugie nie może być rozumiane inaczej niż jako mające na celu umożliwienie państwom członkowskim innym niż państwo pochodzenia ewentualnego nałożenia, z urzędu i bez badania przesłanek materialnych, wymogów dotyczących wykonywania zawodu pośrednika w obrocie nieruchomościami na usługodawców pewnej kategorii usług społeczeństwa informacyjnego.

129. Myślę, że dyrektywa 2000/31 sprzeciwia się temu, aby państwo członkowskie mogło ograniczyć w takich okolicznościach i w taki sposób swobodę świadczenia usług społeczeństwa informacyjnego pochodzących z innego państwa członkowskiego.

130. W pierwszej kolejności art. 3 ust. 1 dyrektywy 2000/31 nakłada na państwa członkowskie pochodzenia obowiązek zapewnienia, aby usługi społeczeństwa informacyjnego świadczone przez usługodawcę mającego siedzibę na ich terytorium były zgodne z przepisami krajowymi stosowanymi w tych państwach członkowskich, należącymi do dziedziny podlegającej koordynacji⁵⁹. W przeciwieństwie do tego ogólnego obowiązku, aby nie „rozcieńczyć” zasady wyrażonej w art. 3 ust. 1 dyrektywy 2000/31, art. 3 ust. 4 tej dyrektywy mógłby być rozumiany w ten sposób, że zezwala państwom członkowskim, innym niż państwo pochodzenia, na odstąpienie od swobodnego przepływu usług wyłącznie w sposób incydentalny.

131. W drugiej kolejności art. 3 dyrektywy 2000/31 należy interpretować w sposób zapewniający swobodny przepływ usług społeczeństwa informacyjnego między państwami członkowskimi⁶⁰. Tymczasem powierzenie także państwom członkowskim innym niż państwo pochodzenia uprawnień do stosowania z urzędu przepisów o charakterze ogólnym i abstrakcyjnym wobec wszystkich usługodawców kategorii usług społeczeństwa informacyjnego znacznie osłabiłoby zasadę swobodnego przepływu takich usług. Artykuł 3 ust. 2 dyrektywy 2000/31 zapewnia bowiem usługodawcy świadczącemu usługi społeczeństwa informacyjnego pewien stopień pewności prawa: z zastrzeżeniem dozwolonych odstępstw na warunkach przewidzianych w art. 3 ust. 4 dyrektywy 2000/31 usługodawca ten nie może być poddany wymogom bardziej rygorystycznym niż wymogi przewidziane przez prawo materialne obowiązujące w państwie członkowskim jego siedziby.

132. W trzeciej kolejności przepisy przyjęte na podstawie art. 3 ust. 4 dyrektywy 2000/31 dotyczą nie usług społeczeństwa informacyjnego ani ich usługodawców, lecz *danej* usługi.

133. W czwartej kolejności w celu ustalenia, czy *dana usługa społeczeństwa informacyjnego* narusza określony cel lub faktycznie i poważnie grozi naruszeniem tego celu, należy moim zdaniem dokonać we wszystkich przypadkach oceny okoliczności danego przypadku.

134. Wreszcie w piątej kolejności powyższe rozważania znajdują potwierdzenie w wymogach proceduralnych, które musi spełnić państwo członkowskie, dążące do ograniczenia swobody świadczenia usług, do których to wymogów powrócę później⁶¹. Należy zauważyć, że zgodnie z art. 3 ust. 4 lit. b) dyrektywy 2000/31 państwo członkowskie, które zamierza przyjąć środki stanowiące odstępstwo, musi uprzednio zgłosić swój zamiar Komisji oraz zwrócić się do państwa członkowskiego pochodzenia o podjęcie środków w odniesieniu do usług społeczeństwa informacyjnego. To państwo członkowskie może przyjąć planowane środki w braku odpowiedniej reakcji państwa członkowskiego pochodzenia. Owe wymogi proceduralne jasno potwierdzają, że środki, o których mowa w art. 3 ust. 4 dyrektywy 2000/31, mogą zostać przyjęte jedynie ad hoc.

135. Z tych względów uważam, że państwo członkowskie inne niż państwo członkowskie pochodzenia może wprowadzić odstępstwo od swobodnego przepływu usług społeczeństwa informacyjnego jedynie poprzez przepisy przyjmowane „indywidualnie w odniesieniu do każdego przypadku branego z osobna”⁶².

⁵⁹ Wyrok z dnia 25 października 2011 r., eDate Advertising i in., C-509/09 i C-161/10, EU:C:2011:685, pkt 61. Zobacz także S. D’Acunto, La directive 98/48 prévoyant un mécanisme de transparence réglementaire pour les services de la société de l’information: un premier bilan après 12 mois de fonctionnement, *Revue du droit de l’Union européenne*, (3)2000, s. 628.

⁶⁰ Wyrok z dnia 25 października 2011 r., eDate Advertising i in., C-509/09 i C-161/10, EU:C:2011:685, pkt 64.

⁶¹ Zobacz pkt 138–150 niniejszej opinii.

⁶² Zobacz komunikat Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego i Europejskiego Banku Centralnego. Zastosowanie do usług finansowych art. 3.4–3.6 dyrektywy o handlu elektronicznym z dnia 14 maja 2003 r. [COM/2003/259 wersja ostateczna, pkt 1, 2.1.2]; pierwsze sprawozdanie Komisji w sprawie stosowania dyrektywy [2000/31] z dnia 21 listopada 2003 r. [COM(2003) 702 wersja ostateczna, pkt 4.1]. Zobacz także E. Crabit, La directive sur le commerce électronique. Le projet „Méditerranée”, *Revue du droit de l’Union européenne*, (4)2000, s. 762, 792; A. Gkoutzinis, *Internet Banking and the Law in Europe: Regulation, Financial Integration and Electronic Commerce*, Cambridge, Cambridge University Press, 2006, s. 283.

136. Ponadto uważam, że wymogi ustanowione przez ustawę Hogueta mogą budzić wątpliwości co do ich proporcjonalności. Z dyskusji między stronami na rozprawie wnioskuję, że nie jest pewne, czy na podstawie ustawy Hogueta AIRBNB Ireland może stać się posiadaczem licencji zawodowej. Jednakże na podstawie informacji dostarczonych przez sąd odsyłający we wniosku Trybunał nie może wypowiadać się w tej kwestii.

137. W każdym razie to do sądu odsyłającego należy ustalenie, czy w świetle wszystkich przedstawionych mu okoliczności rozpatrywane przepisy są niezbędne dla zapewnienia ochrony konsumenta i nie wykraczają poza to, co konieczne do osiągnięcia zamierzonego celu.

f) Wymogi proceduralne

138. Dla przypomnienia: z art. 3 ust. 4 lit. b) dyrektywy 2000/31 wynika, że państwo członkowskie, które planuje przyjęcie środków ograniczających swobodę świadczenia usług społeczeństwa informacyjnego pochodzących z innego państwa członkowskiego, powinno uprzednio zgłosić Komisji swój zamiar, żądając od państwa członkowskiego pochodzenia podjęcia działań w zakresie usług społeczeństwa informacyjnego.

139. Nic nie wskazuje na to, by Republika Francuska zwróciła się do Irlandii o podjęcie środków w zakresie usług społeczeństwa informacyjnego.

140. Ponadto wydaje się, że przesłanka dotycząca zgłoszenia Komisji również nie została spełniona, czy to w trakcie, czy po upływie okresu na dokonanie transpozycji dyrektywy 2000/31.

141. Z utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika, że brak przewidzianej w dyrektywie 2015/1535 notyfikacji przepisów technicznych, prowadzi do niemożności stosowania tych przepisów technicznych, w związku z czym nie można się na nie powołać wobec jednostek⁶³. Czy skutek prawny jest taki sam w przypadku braku zgłoszenia Komisji przewidzianego w art. 3 ust. 4 dyrektywy 2000/31⁶⁴?

142. W tym kontekście należy zauważyć, że w swojej opinii w sprawie *Enichem Base i in.*⁶⁵ rzecznik generalny F.G. Jacobs wprowadził rozróżnienie pomiędzy, z jednej strony, obowiązkami zgłoszenia, którym towarzyszyły szczegółowe przepisy, umożliwiające Komisji oraz różnym państwom członkowskim przedstawienie uwag na temat zgłoszonych projektów i zobowiązujące te państwa członkowskie, w pewnych przypadkach, do wstrzymania przyjęcia tych projektów przez pewien okres, a z drugiej strony, obowiązkami zgłoszenia, którym nie towarzyszyły takie uregulowania. Rzecznik generalny F.G. Jacobs wskazał następnie, że wobec braku jakiegokolwiek procedury przewidzianej dla zawieszenia wejścia w życie rozpatrywanych przepisów lub dla przeprowadzenia kontroli wspólnotowej, nie można utrzymywać, że w wyniku uchybienia obowiązkowi poinformowania Komisji rozpatrywane przepisy były dotknięte wadą niezgodności z prawem⁶⁶.

⁶³ Zobacz ostatnio wyrok z dnia 7 sierpnia 2018 r., *Smith*, C-122/17, EU:C:2018:631, pkt 52, 53. Zobacz także moja opinia w sprawie *Uber France*, C-320/16, EU:C:2017:511, pkt 37.

⁶⁴ Należy zauważyć, że gdyby uznać, iż wymogi ustanowione w ustawie Hogueta stanowią środki w rozumieniu art. 3 ust. 4 dyrektywy 2000/31, to kwestia, jaki jest związek pomiędzy obowiązkiem zgłoszenia przewidzianym w dyrektywie 2000/31 a obowiązkiem zgłoszenia przewidzianym przez dyrektywę 2015/1535, nie powstaje. Aby można było go uznać za „przepis techniczny”, podlegający obowiązkowi zgłoszenia na podstawie tej ostatniej dyrektywy, konieczne jest, aby wymóg ustanowiony przez ustawę krajową miał na celu szczegółowe i konkretne uregulowanie usług społeczeństwa informacyjnego w sposób wyraźny i celowy (zob. moja opinia w sprawie *Uber France*, C-320/16, EU:C:2017:511, pkt 24–33). Ta sytuacja nie zachodzi w niniejszej sprawie. Co więcej, jak wynika z orzecznictwa Trybunału, przepisy krajowe, które uzależniają wykonywanie działalności zawodowej od uprzedniego zezwolenia, również nie stanowią przepisów technicznych (zob. wyrok z dnia 20 grudnia 2017 r., *Falbert i in.*, C-255/16, EU:C:2017:983, pkt 16). W istocie ustawa Hogueta wydaje się uzależniać wykonywanie działalności pośrednictwa w obrocie nieruchomościami od uzyskania licencji zawodowej.

⁶⁵ 380/87, niepublikowana, EU:C:1989:135.

⁶⁶ Opinia rzecznika generalnego F.G. Jacobsa w sprawie *Enichem Base i in.*, 380/87, niepublikowana, EU:C:1989:135, pkt 14.

143. W swoim wyroku Trybunał orzekł, że w braku wspólnotowej procedury kontroli projektów i bez uzależnienia wprowadzenia w życie planowanych przepisów od zgody lub braku sprzeciwu Komisji przepis nakładający na państwa członkowskie obowiązek poinformowania Komisji o takich projektach i przepisach nie przyznaje jednostkom żadnych praw, na które mogłyby się one powoływać przed sądami krajowymi ze względu na to, że przepisy te zostały przyjęte bez uprzedniego poinformowania Komisji⁶⁷.

144. W tym duchu w późniejszym orzecznictwie dotyczącym braku notyfikacji przewidzianej w dyrektywach poprzedzających dyrektywę 2015/1535 Trybunał stwierdził, że akty prawne wprowadzające sankcję w postaci niemożności powołania się na przepisy ze względu na ten brak, przewidują procedurę kontrolną Unii projektów przepisów krajowych i uzależniają datę ich wdrożenia od zgody lub braku sprzeciwu Komisji⁶⁸.

145. Skutki braku zgłoszenia, o którym mowa w dyrektywie 2000/31, należy określić w świetle tych właśnie rozważań orzeczniczych.

146. Prawdą jest, że art. 3 ust. 4 dyrektywy 2000/31 nie zezwala Komisji na stwierdzenie nieważności lub zniesienie skutków przepisów krajowych. Natomiast zgodnie z art. 3 ust. 6 tej dyrektywy Komisja może zwrócić się do danego państwa członkowskiego o wstrzymanie się od podejmowania przewidywanych środków lub o natychmiastowe zakończenie ich stosowania. Ponadto Komisja może wnieść przeciwko państwu członkowskiemu skargę o stwierdzenie uchybienia, w przypadku gdy państwo to nie wywiązało się z ciążącego na nim obowiązku wstrzymania się od przyjęcia środka lub zakończenia jego stosowania⁶⁹.

147. Co więcej, w nagłych przypadkach art. 3 ust. 5 dyrektywy 2000/31 upoważnia państwa członkowskie do przyjęcia środków ograniczających swobodę przepływu usług społeczeństwa informacyjnego. W nagłych przypadkach środki należy zgłosić Komisji w jak najkrótszym czasie. Wniosuję z tego, że a priori środek może wywoływać skutki, bez konieczności uzyskania przed jego wdrożeniem zgody Komisji lub oczekiwania na brak sprzeciwu z jej strony.

148. Jednakże dyrektywa 2015/1535 także nie przyznaje Komisji kompetencji do stwierdzenia nieważności lub zawieszenia wykonania uregulowania krajowego. Natomiast dyrektywa ta nakłada na państwa członkowskie obowiązek zastosowania się do instrukcji Komisji.

149. Ponadto pod rządami dyrektywy 2015/1535 państwo członkowskie może również skorzystać z trybu pilnego, jeżeli uzna za konieczne opracowanie przepisów technicznych w bardzo krótkim czasie.

150. Z tych względów, biorąc pod uwagę analogię między procedurą kontroli dotyczącą przepisów technicznych przewidzianą w dyrektywie 2015/1535 a procedurą dotyczącą środków ograniczających swobodę świadczenia usług społeczeństwa informacyjnego, uważam, że pod rządami dyrektywy 2000/31 brak zgłoszenia pociąga za sobą sankcję niemożności powołania się na te przepisy wobec usługodawcy świadczącego te usługi.

151. W świetle powyższych rozważań proponuję, aby na drugie pytanie prejudycjalne odpowiedzieć, że art. 3 ust. 4 dyrektywy 2000/31 należy interpretować w ten sposób, iż państwo członkowskie inne niż to, na którego terytorium usługodawca świadczący usługi społeczeństwa informacyjnego ma siedzibę, nie może ograniczyć swobody przepływu tych usług z powodów objętych dziedziną podlegającą

⁶⁷ Zobacz wyrok z dnia 13 lipca 1989 r., *Enichem Base i in.*, 380/87, EU:C:1989:318, pkt 20, 24.

⁶⁸ Zobacz wyrok z dnia 26 września 2000 r., *Unilever*, C-443/98, EU:C:2000:496, pkt 43.

⁶⁹ Zobacz E. Crabit, *La directive sur le commerce électronique. Le projet „Méditerranée”*, *Revue du droit de l'Union européenne*, (4)2000, s. 791; M.F. Kightlinger, *A Solution to the Yahoo! Problem? The EC E-Commerce Directive as a Model for International Cooperation on Internet Choice of Law*, *Michigan Journal of International Law*, 2003, vol. (3)24, s. 737.

koordynacji, powołując się w odniesieniu do podmiotu świadczącego usługi społeczeństwa informacyjnego – z urzędu i bez konieczności badania przesłanek materialnych – na wymogi takie jak wymogi dotyczące wykonywania zawodu pośrednika w obrocie nieruchomościami, ustanowione przez ustawę Hoguea.

VI. Wnioski

152. W świetle całokształtu powyższych rozważań proponuję, aby Trybunał udzielił na pytania prejudycjalne przedstawione przez sędziego śledczego tribunal de grande instance de Paris (sądu wielkiej instancji w Paryżu, Francja) następującej odpowiedzi:

- 1) Artykuł 2 lit. a) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/31/WE z dnia 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywy w sprawie handlu elektronicznego) w związku z art. 1 ust. 1 lit. b) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/1535 z dnia 9 września 2015 r. ustanawiającej procedurę udzielania informacji w dziedzinie przepisów technicznych oraz zasad dotyczących usług społeczeństwa informacyjnego należy interpretować w ten sposób, że usługa polegająca na umożliwieniu nawiązywania kontaktu, za pomocą platformy elektronicznej, między potencjalnymi najemcami a wynajmującymi oferującymi usługi krótkoterminowego zakwaterowania, w sytuacji gdy podmiot świadczący omawianą usługę nie sprawuje kontroli nad istotnymi warunkami tych usług, stanowi usługę społeczeństwa informacyjnego w rozumieniu przytoczonych przepisów.
- 2) Artykuł 3 ust. 4 dyrektywy 2000/31 należy interpretować w ten sposób, że państwo członkowskie inne niż to, na którego terytorium usługodawca świadczący usługi społeczeństwa informacyjnego ma siedzibę, nie może ograniczyć swobody przepływu tych usług z powodów objętych dziedziną podlegającą koordynacji, powołując się w odniesieniu do podmiotu świadczącego usługi społeczeństwa informacyjnego – z urzędu i bez konieczności badania przesłanek materialnych – na wymogi takie jak wymogi dotyczące wykonywania zawodu pośrednika w obrocie nieruchomościami, ustanowione przez ustawę nr 70-9 z dnia 2 stycznia 1970 r. regulującą warunki wykonywania działalności w zakresie niektórych transakcji dotyczących budynków i funduszy handlowych.